



## JIMLIKDAN SO'ZGA: LOGOPEDIYA ORQALI NUTQNI TIKLASH YO'LLARI"

Tiloverdiyeva Shoxzoda Shokirjon qizi

Alfraganus Universiteti Maxsus pedagogika kafedrası

“Logopediya” yo'naliishi 3-kurs talabasi

+998930671019

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17149398>

### ARTICLE INFO

Received: 01<sup>st</sup> September 2025  
Accepted: 05<sup>th</sup> September 2025  
Published: 18<sup>th</sup> September 2025

### KEYWORDS

Logopediya, nutq buzilishi,  
nutqni tiklash, logopedik  
mashg'ulotlar, psixologik  
yondashuv, kommunikatsiya,  
innovatsion metodlar.

### ABSTRACT

*Mazkur maqolada nutq buzilishlariga duch kelgan shaxslarning nutqini tiklashda logopediyaning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Logopedik mashg'ulotlarning samarali metodlari, nutqni qayta tiklash jarayonida qo'llaniladigan innovatsion yondashuvlar hamda psixologik-pedagogik yordamning zarurligi tahlil qilingan. Maqola, nutqiy muammolardan aziyat chekayotgan insonlar uchun logopediya qanday qilib "jimlikdan so'zga" eltuvchi ko'prik vazifasini bajarishini ochib beradi.*

Nutq bu inson qalb ovozi, tafakkurining ko'zgusi. Ammo ba'zi bir hollarda bu ovoz jimlikka g'arq bo'lib qoladi. Jimlik esa faqat tovushsizlik emas, balki muloqotdan, hislardan, orzularni ifoda etishdan mahrum bo'lishdir. Shu bois men ushbu maqolada logopediya fanining inson 'jimlikdan so'zga' eltuvchi buyuk imkoniyatlari haqida fikr yuritishni maqsad qildim. Chunki, nutqni tiklash – bu inson hayotini tiklash, uning qalbi va tafakkuriga rang bag'ishlashdir

Mamlakatimizda mustaqillikning birinchi yillaridan boshlab ta'lim sohasida eski yondashuvlardan butunlay voz kechilib, yangicha tamoyillarga, milliy qadriyat va an'analarimizga, jahon mamlakatlarining ilg'or tajribasiga asoslanib, hayotimizni tubdan yangilash, uzoq va davomli maqsadlarni amalga oshirish uchun ta'lim va tarbiya sohasiga ustuvor ahamiyat qaratilib kelinmoqda

Mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar, ta'lim sohasini rivojlantirish chora – tadbirlari, mustaqil O.zbekistonimizning porloq istiqboli uchun zarur vazifalarni hal etishga qaratilgan bo'lib, bunda yoshlarning ta'lim-tarbiyasi eng ustuvor masalalardan hisoblanadi. Shu bois kelajagimiz bo'lmish yosh avlod tarbiyasi har bir oila oldidagi mas'uliyatli burch bo'lishi bilan birga farzandimizni zamonaviy talablar darajasida ta'lim – tarbiya olgan barkamol avlod, komil insonlar etib tarbiyalash pedagog kadrlarning asosiy vazifalaridandir.

Nutq – insonning asosiy muloqot vositasi bo'lib, tafakkur va shaxsiy rivojlanishning ajralmas qismidir. Ammo turli sabablar tufayli ba'zi bolalar va kattalarda nutq buzilishlari yuzaga keladi. Bunday holatlarda logopediya fani nutqni tiklash va rivojlantirishga qaratilgan samarali yo'llarni taklif etadi. "Jimlikdan so'zga" iborasi logopedik faoliyatning asl mohiyatini ifodalaydi, chunki mutaxassis yordamida inson asta-sekin nutqiy imkoniyatlarini qaytarib oladi.

Logopediya, nutq buzilishi, nutqni tiklash, logopedik mashg'ulotlar, psixologik yondashuv, kommunikatsiya, innovatsion metodlar. Inson hayotida nutqning o'rni juda katta. Bola atrofdagilar bilan muloqot qilish, bilim olish va fikrini ifoda etishda nutqdan foydalanadi.

Ammo ba'zi bolalarda nutqda turli qiyinchiliklar uchraydi. Shunday paytda ularga logoped yordam beradi.

Logopediya fani bugungi kunda nutq buzilishlarini erta aniqlash, korreksiyalash va oldini olishda muhim yo'nalish sifatida shakllandi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, nutq buzilishlari bolalarda 25–30 foizgacha uchrashi mumkin, ularning aksariyati erta logopedik yordam ko'rsatilganda muvaffaqiyatli bartaraf etiladi. Bu esa logopedik mashg'ulotlarning samaradorligini amaliy dalillar bilan tasdiqlaydi.

Nutqni tiklashda innovatsion metodlar

Hozirgi kunda logopediya an'anaviy mashqlar bilan cheklanib qolmayapti. Multimediali dasturlar, interaktiv o'yinlar, nutqni rivojlantirish uchun mobil ilovalar keng qo'llanilmoqda. Shuningdek, musiqaterapiya, art-terapiya va psixologik qo'llab-quvvatlash ham nutqni tiklash jarayonida samarali natija beradi.

Nutq buzilishlarini korreksiyalashda an'anaviy logopedik mashg'ulotlar bilan bir qatorda yangi innovatsion metodlar ham qo'llanilmoqda. Ular bolalar va kattalarning nutq faoliyatini tiklashda samaradorlikni oshiradi.

1. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar asosida metodlar

- ✓ Logopedik dasturlar va mobil ilovalar – talaffuzni mashq qilish, tovushlarni to'g'ri chiqarishni o'rgatish uchun maxsus dasturlar (masalan, "Logotrenajyor", "Dizartolog").
- ✓ Multimedia vositalari – animatsiyalar, interaktiv o'yinlar orqali mashg'ulotlarni qiziqarli qilish.
- ✓ Onlayn logopediya – masofadan turib logoped bilan individual mashg'ulot o'tkazish imkoniyati.

2. Biofeedback (biologik qayta aloqa) metodlari

- ✓ Tovush apparati faoliyatini maxsus apparatlar orqali kuzatish.
- ✓ Ovoz kuchi, nafas ritmi va artikulyatsiyani grafik ko'rinishda ko'rish.
- ✓ Bu usul bolaning o'zini tahlil qilishiga va xatolarni tezroq tuzatishga yordam beradi.

3. Virtual va qo'shimcha reallik texnologiyalari

- ✓ Virtual reallik (VR) muhitida nutq mashqlarini bajarish.
- ✓ O'yin elementlari orqali motivatsiyani kuchaytirish.
- ✓ Muloqot qilishni imitatsiya qilish orqali ijtimoiy nutqni rivojlantirish.

4. Robototexnika asosida metodlar

- ✓ Logopedik robotlar bolaga do'stona tarzda yordam beradi.
- ✓ Tovushlarni qayta eshittirish va takrorlash orqali nutqni mustahkamlash.

5. Art-terapiya va musiqiy metodlar

- ✓ Musiqa terapiyasi – ritmik mashqlar orqali nafas va ovoz apparatini faollashtirish.
- ✓ Rassomchilik va teatrlashtirilgan o'yinlar – emotsional ifodani kuchaytirib, erkin nutqqa o'rgatadi.

6. Innovatsion fizioterapevtik metodlar

- ✓ Logomassaj – nutq apparati mushaklarini stimulyatsiya qilish.
- ✓ Elektrostimulyatsiya – nutq mushaklarining faoliyatini kuchaytirish uchun zamonaviy apparatlar.

7. Gamifikatsiya (o'yinlashtirish)

- ✓ O'quv jarayonini qiziqarli o'yin shaklida tashkil etish.
- ✓ Bolaning nutqini rivojlantirishda motivatsiyani oshiradi.

Bu metodlarning barchasi logopedik mashg'ulotlar samaradorligini oshirish, bolaning nutqqa bo'lgan qiziqishini kuchaytirish va tezroq natijaga erishishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, logopediya – insonni "jimlikdan so'zga" eltuvchi ilmiy-amaliy yo'nalish bo'lib, nafaqat nutqiy salomatlikni tiklashga, balki shaxsning to'laqonli rivojlanishiga xizmat qiladi. Zamonaviy sharoitda logopediya nafaqat alohida fan, balki insonparvarlikka asoslangan amaliy faoliyat sifatida ham dolzarbligini tobora orttirib bormoqda.

Inson uchun nutq – hayot nafasiday zarur ne’matdir. Nutq orqali u o’z qalbini ochadi, bilimni boshqalar bilan bo’lishadi, jamiyatda o’z o’rnini topadi. Ammo turli sabablar tufayli bu bebaho imkoniyatdan mahrum bo’lgan insonlar ham uchraydi. Shunday paytda logopediya ularni “jimlikdan so’zga” eltuvchi najot yo’liga aylanadi. Logopedik mashg’ulotlar, zamonaviy texnologiyalar va mehr bilan olib borilgan tarbiyaviy ishlar inson nutqini qayta tiklashga, uning shaxs sifatida o’ziga ishonchini tiklashga xizmat qiladi. Shuni unutmaslik kerakki, nutqni tiklash — bu faqat tovushlarni qaytarish emas, balki inson qalbiga ishonch, hayotiga yangi rang va jamiyat bilan to’laqonli muloqot imkonini bag’ishlashdir. Demak, logopediya — insonni jimlik zanjiridan ozod qilib, uni so’z sehriga qaytaruvchi fan va san’atdir.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Axmedova, G. (2020). Logopediya asoslari. Toshkent: “O’zbekiston Milliy Ensiklopediyasi” nashriyoti.
2. Abdullayeva, M. (2019). Maxsus pedagogika va logopediya. Toshkent: TDPU nashriyoti.
3. Luriya, A. R. (2002). Til va ong rivojlanishi. Moskva: Pedagogika.
4. Vygotskiy, L. S. (2005). Psixologiya va til. Moskva: Eksmo.
5. Ochildiyeva, D. (2021). “Nutq buzilishlarini korreksion mashg’ulotlar orqali tuzatishning samarali usullari”. Defektologiya va logopediya jurnali, №2, 45–52.
6. Xodjayeva, N. (2022). “Logopedik mashg’ulotlarda innovatsion yondashuvlar”. Pedagogika va psixologiya ilmiy-amaliy jurnali, №3, 77–82.
7. Mahmudova, Z. (2018). Bolalarda nutq buzilishlarini korreksiyalashning metodik asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya.

INNOVATIVE  
ACADEMY